

Higin. *Bajke*. Prevod, opombe in spremna študija Nada Grošelj. Zbirka Dialog z antiko 8. Ljubljana: ISH, 2008. [268 str.]

Kdo ve, kako bi se razvijala novejša slovenska dramatika, ko bi se Dominik Smole navdihoval pri Higinovem poročilu o Antigonu; po njem je Kreont po razkritju Antigono »predal svojemu sinu Hajmonu, s katerim je bila zaročena, da bi jo usmrtil. Hajmon pa iz ljubezni do Antigone ni ubogal očetovega ukaza, temveč jo je zaupal v varstvo pastirjem in se zlagal, da jo je ubil. Rodila je sina in ko je odrasel v moža, je prišel v Tebe na športne igre ...« Zgodba do sem bolj kot na Sofokla spominja na Melino Merkouri v Dassinovem filmu *Nikoli v nedeljo*, ki pripoved o vsaki izmed grških tragedij konča z istimi naivnimi besedami: »In potem so šli vsi na plažo!« Občutek ni povsem neutemeljen. Herbert J. Rose, po čigar kritični izdaji se deloma ravna tudi slovenski prevod, v latinski spremni študiji avtorja imenuje

adulescentem imperitum, semidoctum, stultum, prenekateri filolog pa je vzdihoval nad »muhavostjo Fortune, ki je pustila utoniti v pozabo tolikerim Ajshilovim dramam, večjemu delu Livija ter drugim neprecenljivim dragocenostim, obenem pa ohranila vaje tega šolarja kot *pabulum* današnjim raziskovalcem« (Arthur L. Keith).

Fabulae, prvotni naslov je bil verjetno *Genealogiae*, je sicer povsem neznani latinski mitograf Higin zasnoval kot prikaz grškega mitološkega izročila. (»Alles Römische ist Interpolation im Hygin,« je pribil Wilamowitz, »wer das nicht weiß, hat ihn niemals mit Bedacht gelesen.«) V besedilu, kot se je ohranilo, so miti ohlapno urejeni po tematskih sklopih, med večje sodijo denimo: zgodnje obdobje tebanske kraljevske hiše; Jazon, Argonavti in Medeja; Herkul; Atene in Kreta; Apolon, Admet in Alkestida; Perzej; usoda tebanske kraljevske hiše od Laja do epi- gonov; trojanska vojna in dogodki zatem. Poleg teh sklopov je veliko zelo zgoščenega nizanja pustih seznamov, pogosto brez vsake dodatne razlage. Po kratkem poročilu o tem, kako je pod pasjimi čakani izdihnil v jelena spremenjeni Aktajon, posveti neuki avtor (ali njegov interpolator), ki še spola ne zmore prav razločevati, dvakrat več prostora naslednjemu problemu: »Imena psov so bila naslednja: za samce Melampus, Ihnobot, Pamfag, Dorkej, Oribaz, Nebrofon, Lajlaps, Teron, Pterelas, Hilaj, Napa, Ladon, Pojmenis, Terodanapis, Avra, Lakon, Harpija, Aelo, Dromant, Toos, Kanaha, Kiprij, Stikta, Labros, Arkad, Agriod, Tigris, Hilaktor, Alka, Harpal, Likiska, Melanej, Lahna in Levkon. Med tistimi, ki so ga požrli, so bile tudi tri psice: Melanhajt, Agra, Teridamant in Orezitrof.« *Nomina nuda tenemus*.

Besedilo je najverjetneje nastalo v drugem stoletju po Kristusu, v obdobju

Antoninov, eden njegovih virov so bržkone sholije k helenističnemu epiku Apoloniju Rodoškemu. Pri poznejši preoddaji so se stvari še dodatno zapletle, izvirnik je močno predelan, ostala je ena sama knjiga, čeprav jih je bilo po neki avtorjevi opombi očitno več, poznejši interpolatorji in epitomatorji so v delo posegali do te mere, da se je prvotna genealoška ureditev podrla. *Editio princeps* je iz leta 1535; urednik, po lastnih besedah »nevešč tujih langobardskih pismenk« v edinem in močno poškodovanem rokopisu, je delo s pomočjo delnega prepisa popravil precej po svoje. Rokopis se je kasneje izgubil, šarlatanska *editio princeps* je takorekoč vse, kar je ostalo; ohranilo se je le še nekaj rokopisnih fragmentov, iz katerih se da ugotoviti, s kako nesrečno roko se je urednik lotil svojega početja in kako besedila na več mestih preprosto ni znal prebrati.

Vsemu temu navkljub se v *Bajkah* vendarle skriva nekaj dragocenih zrn, ki jih zadnje čase kot takšna potrjujejo arheološka odkritja; včasih so presenetljiva, zgoraj omenjeno zgodbo o Antigoni je denimo potrdila vazna upodobitev iz četrtega stoletja pred Kristusom. Kot poudarja prevajalka, so *Bajke* zakladnica mitov ali povzetkov izgubljenih grških tragedij, pa tudi edinstven primerek mitografske zvrsti, ki so ga tolike priredbe doletele prav zaradi nesporne referenčnosti. Prav prevod je

točka, kjer se *historia calamitatum* tega besedila konča, Nada Grošelj je delo opravila z značilno visoko mero jezikovne spretnosti, pomenske preciznosti in filološke zanesljivosti. Neizogibna kleč pri takšnem skupku katalogov je zlasti prevajanje množice antičnih imen; mišmaš grških in latinskih oblik je v prevodu razrešen z logično in pretehtano odločitvijo ('prevajalska opomba' na strani 22), imena so opremljena z naglasnimi znamenji, na koncu knjige je obsežen indeks. Prevod je tudi obširno komentiran, škoda je le, da so opombe namesto na dnu strani skrite na koncu knjige, kar bralca sili v nenehno listanje; takšni odločitvi, ki bi jo v nekdanjem času zapletenega mehaničnega stavljenja nemara lahko utemeljevali z varčnostjo, lahko danes botruje le še nepremišljenost.

Po oblikovno in vsebinsko dovršenem *Prazničnem letu Rimljanov v pesmi* (MK, 2006) je to že druga knjiga, v kateri se prevajalka posveča mitološkim besedilom v rimski književnosti. Težko se je izogniti vtisu, da gre za nekakšno pripravo na integralni prevod Ovidijevih *Fastov*, o katerem se govori že nekaj časa. *Cedite, Romani epitomatores, cedite, Grai; nescio quid maius nascitur ...*

David Movrin